

Latviešu valodas
aģentūra

DIENNAŠĶIS

2022

Diennašķi ir 365 uzmundrinoši un izglītojoši sveicieni katrai 2022. gada dienai.

Tieši jums, diasporas skolotāji, esam sarūpējuši šo kalendāru, kura teksti noderēs arī darbā ar skolēniem. Latviešu valodas aģentūra augstu vērtē jūsu darbu – kopā un cits citu stiprinot, mēs paveiksim lielas lietas! Lai spara pilns Jaunais gads!

© Latviešu valodas aģentūra, Ascendum – 2020

© Latviešu valodas aģentūra, Ascendum,
aktualizēts teksts – 2021

Tekstu autore – Santa Remere, Džina Kārklīņa

Dzejas autori – Jānis Baltvilks, Rainis, Jānis Breicis, Rūdolfs Blaumanis, Jāzeps Osmanis, Māra Cielēna, Valdis Rūmnieks, Vladimirs Novikovs, Ojārs Vācietis, Indra Brūvere-Drauliene, Māris Čaklais, Leons Briedis, Fricis Bārda

Literārā redaktore, korektore – Aija Andersone

Dizainere – Laura Feldberga

Uz vāka izmantota Inetas Freidenfeldes glezna „Vasaras smarža”

JANVĀRIS — JAUNVĀRIS

1

Sestdiena

Jaungada diena

Laimnesis, Solvita, Solvija

Mūsu senči janvāri dēvēja par Sala vai Ziemas mēnesi. Ja janvārī danco odi, aug zāle un līst lietūs, tad būs vēss pavasaris. Ja janvāris auksts, jūlijs būs sauss un karsts. Ja ziemas laikā sapnī redz karstu vasaru, drīzumā var gaidīt jaunas ziņas.

JANVĀRIS

2

Svētdiena

Indulis, Iva, Ivis, Ivo

Uzmini mīklu! No vienas mutēs visi ēd.

(Atbilde: karote)

Šī mēneša apņemšanās – vairāk uzzināt par veselīgiem un spēcīgiem latviešu ēdieniem!

JANVĀRIS

3

Pirmdiena

Miervalda, Miervaldis, Ringolds

Cilvēks aptuveni četrarpus gadus no savas dzīves pavada ēdot.

Vesels ēdis!

JANVĀRIS

4

Otrdiena

Spodra, Ilva, Ilvita

Ķimeņu tēja palīdz mazināt smaguma sajūtu, kad ieēsts par daudz vai ēdiens bijis par smagu un treknu.

JANVĀRIS

5

Trešdiena

Sīmanis, Zintis

Latviešu ticējums

Ja sapnī ēd rupjmaizi, bagāts būsi.

JANVĀRIS

6

Ceturtdiena

Zvaigznes diena

Spulga, Arnita

Zvaigznes diena senajiem latviešiem bija svētki, kas apliecina saules atgriešanos, to sauc arī par Trejkungu un Atspīdēšanas dienu.

Ja Zvaigznes dienā neatspīd saule, tad vasara būs lietaina. Ja Zvaigznes dienas nakts ir ļoti gaiša un ir redzamas trīs spožas zvaigznes, nākamā vasara būs laba un auglīga.

JANVĀRIS

7

Piektdiena

Rota, Zigmārs, Juliāns, Digmārs

Latviešu valodā ir ļoti daudz krāšņu vārdu ēdelīga cilvēka raksturošanai: negausis, rīma, ēdelis, nesātis, bezgausis, lielēdājs, negauša, izēdājs, badakāsis, dižkuņģis, badeklis, caurbira, caurais maiss, rijējs, nepieēža, dižēdājs, ēslis, ķausis, ķemsis, lielvēderis, nerīša, zieķis, zoķis, daudzgribis, visgribis, alkatis, rāvējs.

JANVĀRIS

8

Sestdiena

Gatis, Ivanda

Mēles mežģis

Streb stipri karstu pupu putru tupus tupot.

JANVĀRIS

9

Svētdiena

Kaspars, Aksels, Alta

Izaudzēt vitamīniem bagātu ražu uz palodzes nemaz nav grūti! No sēklām audzē dīgstus — sinepes, zirņus, redīsus, kressalātus, kviešus, brokoļus. Sīpolu ievieto ūdenī, lai izaugtu sīpolloki.

JANVĀRIS

10

Pirmdiena

Dorisa, Tatjana

Vai tu zini, kas ir sils, vēris, gārša un damaksnis? Tie ir daži no Latvijas mežu tipiēm. Silā aug priedes, vērī greznojas egles, gāršā — ozoli, oši, egles, bērzi un apses, bet damaksnī — priedes, egles un bērziņi. Starp citu, skuju kokus neizmanto karošu grebšanai, jo to koksne satur rūgtus sveķus.

JANVĀRIS

11

Otrdiena

Franciska, Smaida

Starp populārākajiem latviešu virtuves ēdieniem ir vārīti pelēkie zirņi ar ceptu speķi, rupjmaize, pīrāgi. Vai zināji, ka salināta rudzu rupjmaize, sklandrausis, Carnikavas nēģi, Latvijas lielle pelēkie zirņi, Jāņu siers un Rucavas baltais sviests iekļauts Eiropas Savienības Aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrā?

JANVĀRIS

12

Trešdiena

Reina, Reinholds, Reinis, Renāts

Vēders sāp, vēders sāp,
Vēderzāļu gribēdams;
Dod, māmiņa, sviest' ar maizi,
Tad vēders nesāpēs.

Latviešu tautasdziesma

JANVĀRIS

13

Ceturtdiena

Aira, Ārijs, Āris, Harijs

Janvārī Latvijā no siltām zemēm jau sāk atgriezties daži gājputni. Pirmie visbiežāk atlido ziemeļu gulbji, pēc tam vēlāk janvārī un februārī — lauku cīruļi, ķīvītes, dzērves un lauku baloži.

JANVĀRIS

14

Piektdiena

Raitis, Raits, Roberta, Roberts

Senie latvieši medu lietoja imunitātes stiprināšanai, kā arī cepot medus rausi un gatavojot miestiņu. Vai zināji, ka medus ir produkts, kas nebojājas? Arheologi ēģiptiešu kapenēs atstāto medu nogaršojuši, un tas joprojām bijis ēdams!

JANVĀRIS

15

Sestdiena

Felicita, Fēlikss

Kā senos laikos latvieši dēvēja gurķus?

- A – mazie kabači,
- B – leišu pipari,
- C – krievu āboli,
- D – zaļie bumbuļi.

(Atbilde: C – krievu āboli)

Latvijā gurķus ievada 15. gadsimtā no Krievzemes reizē ar burkāniem, pētersīļiem un mārrutkiem.

JANVĀRIS

16

Svētdiena

Lida, Lidija

Latviešu uzvārdi, kas saistīti ar virtuvi, – Cukurs, Etiķis, Ķīselis, Putra, Bļoda, Krūze.

JANVĀRIS

17

Pirmdiena

Dravis, Tenis

Cep, māmiņa, kukulīti,
Citu lielu, citu mazu:
Zēni gāja uz meitām,
Citi lieli, citi mazi.

Latviešu tautasdziesma

JANVĀRIS

18

Otrdiena

Antons, Antis, Antonijs

Dažādos Latvijas novados gatavoja dažādus tradicionālos ēdienus. Vidzemē vārīja grūbu putru – koču – un kartupeļu klimpas – klučkas. Latgalē gatavoja jauno biešu lapiņu zupu – batviņus, cepa biezpiena plāceņus – sirņikus. Zemgalei ir raksturīgs kartupeļu un gaļas sacepums – kuģelis, kā arī zirņu pikas. Savukārt Kurzemē – sklandrauši, ķiļķeni un bukstiņputra.

JANVĀRIS

19

Trešdiena

Andulis, Alnis

Pirmā pavārgrāmata latviešu valodā „Tā pirmā Pavāru Grāmata, no Vāces Grāmatām pārtulkota” izdota 1795. gadā. Tās oriģināls saglabājies tikai trīs eksemplāros.

2020. gadā krājums ar 414 receptēm un senvārdu paskaidrojumiem izdots atkārtoti.

JANVĀRIS

20

Ceturtdiena

1991. gada barikāžu aizstāvju
atceres diena

Aļģis, Aļģirds, Oļģerts, Orests

Šajā dienā piemin 1991. gada barikāžu laiku un traģiskos notikumus, kas aizsākās 13. janvārī Rīgā. Pusmiljons cilvēku vienojās protestā, lai stātos pretī padomju armijai un cīnītos par Latvijas neatkarību. 20. janvārī OMON specvienība mēģināja ieņemt Iekšlietu ministrijas ēku – bojā gāja pieci cilvēki.

JANVĀRIS

21

Piektdiena

Agne, Agnese, Agnija

Pirms cukura ienākšanas latviešu virtuvē par saldiem ēdieniem sauca tos, kas nebija ne skābi, ne sāļi. Piemēram, svaigu pienu, jo parasti to dzēra raudzētu, svaigus kāpostus, ko ierasti galdā cēla skābētus vai sautētus, un pat gaļu, ko ikdienā uzturā lietoja sālītu vai kūpinātu. Raksturīgi latviešu virtuves saldie ēdieni ir auzu ķīselis, brūkleņu ievārījums, melleņu klimpas, debesmanna.

JANVĀRIS

22

Sestdiena

Austris

Kartupelim Latvijā ir vairāk nekā 160 vārdi! Kurš iegaumēs vairāk no tiem!? Rācenis, guļba, karpelis, tupenis, pimpulis, pampālis, tupelis, kartups, kartpelis, topulis, buļba, bullis, buliks, bullītis, ķēpulis, buļvs, kartufelis, pentupelis, rācīns.

JANVĀRIS

23

Svētdiena

Grieta, Strauta, Rebeka

Latviešu ticējumi

Ja zvirbuļi janvārī pulcējas baros un trokšņo, būs putenis un atkusnis.

Ja kaķis pat sala laikā guļ uz grīdas, iestāsies silts laiks.

Ja kaķis guļot ņaud, būs stiprs sals.

JANVĀRIS

24

Pirmdiena

Eglons, Krišs, Ksenija, Egle

Vecos laikos ēdiens esot nevis novārījies, bet pievārījies klāt. Reiz viena skopa sieva salikusi katlīnā visādus labumus, bet ne daudz — tikai sev. Katliņš pievārījies pilns, un viņa nav varējusi visu apēst, tāpēc dusmās noņņākusī: „Es taču gribēju maz, bet labu izvārīt!” Dieviņš, to izdzirdis, noskaities un licis no tā laika ēdienam katlā nevis vairs pievārīties, bet novārīties.

Latviešu tautas pasaka

JANVĀRIS

25

Otrdiena

Zigurds, Sigurds, Sigvards

Debesmannas recepte

200 g ogu, 200 g cukura, 100 g mannas, 1 l ūdens. Ogas aplej ar ūdeni, pievieno cukuru un uzvāra. Lēni berot, iemaisa mannu un uz lēnas uguns vāra piecas minūtes. Nedaudz atdzesē un vēl siltu sakuļ ar mikseri. Pasniedz ar aukstu pienu.

JANVĀRIS

26

Trešdiena

**Latvijas Republikas starptautiskās
(*de iure*) atzīšanas diena**

Agneta, Agnis, Ansis

1921. gada 26. janvārī Antantes Augstākā padome vienbalsīgi nolēma atzīt Latviju un Igauniju *de iure*. Piecas valstis — Lielbritānija, Francija, Japāna, Beļģija un Itālija — bija atzinušas Latvijas neatkarību bez jebkādiem ierobežojumiem.

JANVĀRIS

27

Ceturtdiena

Ildze, Ilze, Izolde

Pasaulē ir 7500 ābolu šķirnes. Ja cilvēks katru dienu apēstu pa ābolam no katras šķirnes, tad tikai pēc 20 gadiem viņš būtu pagaršojis tās visas!

JANVĀRIS

28

Piektdiena

Kārlis, Spodris

Latviešu ticējumi

Kas pie galda uz stūra sēž,
tam vēl septiņi gadi jāgaida precinieks.

Galdu nedrīkst ar roku slaucīt,
tad bads mājās.

JANVĀRIS

29

Sestdiena

Aivars, Valērijs, Bille

Kurā maltītē senie latvieši ēda silto ēdienu?

- A – brokastīs,
- B – launagā,
- C – vakariņās,
- D – visās ēdienreizēs.

(Atbilde: C – vakariņās)

JANVĀRIS

30

Svētdiena

Pārsla, Tīna, Valentīna

Ēdole ir apdzīvota vieta Kuldīgas novadā. Reiz barons uzcēlis pili, bet nezinājis, kā to nosaukt. Kādu dienu viņš braucis savu jaunuzcelto pili apskatīt un ceļā satīcis zemnieku, kas ēdis olas. Barons prasījis, ko šis darot? „Ēd olas!” zemnieks atbildējis. Izteicienu barons nav sapratis, bet paturējis prātā un šo vietu nosaucis par Ēdoli.

Latviešu teika

JANVĀRIS

31

Pirmdiena

Tekla, Violeta

Vai vari izlasīt, kas šeit rakstīts?

(Atbilde – labu apetīti!)